
Kanada, NATO a budoucnost transatlantické bezpečnosti

Kevin A. O'Brien, Alex Morrison

Od pádu berlínské zdi a od rozpadu sovětského impéria přešel severní svět z paradoxního období bipolární stability a konfrontace do období nestability a proměnlivosti. Nikde to není patrnější než ve východní a střední Evropě, kde státy, které dříve žily pod vládou represivní a despotické sovětské diktatury, dnes přecházejí k demokracii, k tržní ekonomice a k větší bezpečnosti a stabilitě. To je ovšem proces proměnlivosti i nenaplněných – a možná také nenaplnitelných – nadějí.

V současné době si někteří lidé v Kanadě kladou otázku, zda máme dále udržovat naše tradiční bezpečnostní svazky s Evropou, „ukované“ v boji a udržované po více než čtyři desetiletí míru. Je samozřejmé, že musejí i nadále pokračovat. Západ musí i nadále napomáhat k rozvíjení demokracie ve střední a východní Evropě, jakož i dbát o další vývoj NATO, OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, dříve KBSE) i dalších multilaterálních bezpečnostních organizací. Následující stať má proto ozřejmit vazby Kanady k NATO, roli, jakou Kanada hraje a měla by ještě hrát v tomto systému, jakož i její postavení v měnícím se světovém uspořádání z hlediska vyvážené relace mezinárodních i vnitřních zájmů.

Trendy mezinárodní bezpečnosti

Kanada, zakládající člen Severoatlantické aliance, dávno prosazovala i prakticky uplatňovala internacionální bezpečnostní politiku, zaměřující se na mír a stabilitu mezinárodního prostředí jako na základní záruku své bezpečnosti. To je nesporně správné. Je do jisté míry ironií, že právě v době, kdy Západoevropané vychutnávají plody odhodlanosti a rozhodnosti NATO, někteří lidé v Kanadě zpochybňují další příslušnost své země k této alianci.

Paul Kennedy ve své práci *Preparing for the Twenty-First Century* upozorňuje na to, že se národní stát rychle vytrácí vzhledem k sílícím nadnárodním trendům v mezinárodních záležitostech a že se termíny jako národní bezpečnost a suverenita rychle stávají anachronismy.

„*„Národní« bezpečnost je čím dál víc neoddělitelná od »mezinárodní« bezpečnosti... až si nakonec uvědomíme, že hrozbou pro národní bezpečnost je cokoli na světě, co ohrožuje zdraví lidí, ekonomický blahobyt, sociální stabilitu a politický klid.“*

Kromě toho se ukazuje, že národní stát, „*hlavní autonomní aktér v politických a mezinárodních záležitostech v posledních několika stoletích, sice přímo nepozbývá své kontroly a integrity, ale je nepřítomným útvarem pro zvládnání novějších okolností. Pro řešení některých problémů je příliš velký, než aby mohl operovat účinně, pro řešení jiných zas příliš malý... projevují se tlaky na přenášení pravomocí směrem vzhůru i směrem dolů a na vytváření struktur, které by lépe odpovídaly dnešním i zítřejším potřebám změn.“*

Při pokračující evoluci systému národních států, jak se vyvinuly ze struktur, jež kdysi vzešly z vestfálského míru, lze dnes vskutku pochybovat o reálné povaze jejich existence. Masová migrace a rozšiřující se uprchlické krize, nadnárodní obchod a podnikání, zhoršování životního prostředí a mnohé další problémy mezinárodního dosahu skoncovaly s představou, že národní bezpečnost je výsledkem vlastního přičinění. Národní bezpečnost

byla zatlačena mezinárodní, společnou bezpečností. Bezpečnost jednoho státu je garantována bezpečností a prosperitou všech ostatních států. Pro Kanadu to platí stejně jako pro každý jiný stát. Naše národní bezpečnost je výslednicí mezinárodní situace kombinované s vnitřními problémy. Od konce studené války vedlo narůstání regionálních napětí a konfliktů i k narůstání problémů v celé mezinárodní rovině. Při trvale rostoucím množství nových závažných bezpečnostních problémů, jako jsou závažné otázky životního prostředí, problematika uprchlíků, omezenost zdrojů a další problémy, mohou tyto regionální konflikty snadno způsobit mezinárodní krize, jako se to stalo v Bosně, v Somálsku, ve Rwandě i v jiných regionech.

Je tedy v této době narůstajících mezinárodních problémů správným krokem ustupovat od mezinárodních závazků ve snaze o mezinárodní neangažovanost své země a v naději, že pak se jí takové mezinárodní problémy nedotknou? Mnichovská dohoda mezi Hitlerem a Chamberlainem z roku 1938 ukázala, že takové izolacionistické tendence jsou neúčinné a že ve skutečnosti vedou přímo k narůstání problémů a konfliktů. Bez udržení dostatečné úrovně bezpečnosti svět riskuje návrat k nestabilitě.

Pro Kanadu je zajišťování vnitřní stability cestou mezinárodní angažovanosti úhelným kamenem, na němž je založena naše bezpečnostní a zahraniční politika. A v tomto kontextu jsme pevně zavázáni nadále podporovat Spojené národy a NATO. Někteří lidé zastávají názor, že by Kanada měla zůstat členem NATO, ale neměla by platit finanční příspěvky nebo se zavazovat, že za určitých okolností poskytne své vojenské síly. Něco takového se přiči kanadské mezinárodní praxi a je v rozporu s příkladem, který Kanada dává jiným zemím svou mezinárodní loajalitou. Snaha být členem bez akceptování jakýchkoli z toho plynoucích závazků by byla nečestným přístupem, jenž by se mezi Kanadany nesetkal s širším souhlasem. Evropská členové NATO, ponoření do vlastních úvah o Evropské unii a obklopení „vzájemně propojenými (interlocking) institucemi“ nebo – jak je to interpretováno – „vzájemně sblokovanými (interblocking) institucemi“, jako je Západoevropská unie (ZEU), Severoatlantická rada pro spolupráci (NACC) nebo Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), nadále spatřují v NATO nejen nejlépe organizovanou a nejúspěšnější alianci kolektivní bezpečnosti, jaká kdy existovala, ale i prostředek pro zachování zahraničních a obranných vazeb Kanady a Spojených států s evropským kontinentem. Všichni si velice dobře uvědomují, že právě přítomnost severoamerických jednotek na evropském kontinentu, spojená s odhodláním Kanady a Spojených států dále zde posílit svá vojska, zabránila vypuknutí všeobecné války v Evropě.

Pro Kanadu, jež právě dokončila významnou revizi své zahraniční a obranné politiky, vystupují v souvislosti s našimi vztahy s Evropou do popředí jiná hlediska. Tak, jak se svět dále vyvíjí po skončení studené války, utvářejí se nové mocenské bloky namísto starých spojeneckých struktur. Projevuje se vzrůstající divergence mezi mezinárodní politikou evropského, amerického a asijsko-tichomořského bloku. Kanadě s její historií kontinentálních vztahů se Spojenými státy hrozí nebezpečí, že by po boku USA mohla být zatažena do nějakého konfliktu, což by bylo proti jejím zájmům. Evropa (stejně jako prostor východního Pacifiku) tedy představuje reálné vyvážení bezpečnostních vazeb Kanady se Spojenými státy. Je proto zřejmé, že Kanada musí posilovat svá bezpečnostní pouta k Evropě a k Východu v zájmu kompenzace nebezpečí kontinentálního izolacionismu.

Severoatlantická aliance

Po čtyřicet pět let od svého založení působilo NATO a jeho členské státy jako nástroj odvrácení války a v případě nutnosti i jako nástroj obrany západních demokracií před agresí. Nyní vítá do svých řad i ty země, které ještě před několika málo lety byly považovány za nepřátelské a mohly napadnout Západ. Členské země NATO nepochybně o tom, že by tyto státy měly být na své cestě k demokracii podpořeny a že by mělo být vyhověno jejich přání spolupracovat s NATO.

Představitelé států někdejší Varšavské smlouvy označili NATO za „nejvhodnější

nástroj pro zajištění evropské i transatlantické bezpečnosti".² Tyto země jsou přesvědčeny o tom, že se jednoho dne – a spíše dříve než později – stanou řádnými členy NATO. Žádají pouze o stanovení takových kritérií, jimž by mohly dostat. Váhání nad přijetím jejich žádostí je pochopitelné. Vzpomeneme-li, jak dlouho po roce 1945 trvalo, než byly někdejší nepřátelské země přijaty do NATO i OSN, může se pouhých několik let po skončení studené války leckomu zdát, že by měl nejdříve proběhnout další proces dozrávání, než se dveře zcela otevrou.

Kromě toho je zde záležitost bezpečnostních záruk. Článek 5 Severoatlantické smlouvy je všeobecně pokládán za závazek členských států přispět na pomoc – vojenskými prostředky – zemím NATO, které se stanou terčem útoku. Avšak jak vyplývá z textu, nejde o záruku pomoci, nýbrž pouze o závazek, že smluvní strana „*podnikne takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, aby byla obnovena a zachována bezpečnost v oblasti severního Atlantiku*“.³ Ale nutnost přijít na pomoc ohroženému členu by se patrně ukázala být převažující, a to je důvodem k váhání nad rozšiřováním kruhu.

Vytvoření Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC) poskytlo východoevropským a středoevropským zemím možnost užší spolupráce s NATO. Dne 20. prosince 1991 se sešli ministři zahraničních věcí NATO spolu s ministry zahraničních věcí Bulharska, České a Slovenské Federativní Republiky, Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Rumunska a s představiteli bývalých sovětských republik k ustavení Severoatlantické rady pro spolupráci. Výslovným účelem tohoto setkání bylo „přičinit se o nový, trvalý mírový pořádek v Evropě“ podporou míru a stability ve střední a východní Evropě a napomáháním k rozkvětu demokracie v těchto nově nezávislých státech s pomocí NATO a ujednání KBSE/OBSE.

Ministři zahraničních věcí vyjádřili přesvědčení, že udržování míru a stability je podmíněno dodržováním lidských práv, uplatňováním ekonomické svobody, demokratických hodnot a rozvíjením tržních principů. Kromě toho by NACC měla napomáhat k dohledu nad plněním smluv o snížení stavu konvenčních ozbrojených sil v Evropě a o omezení strategických zbraní, které se týkají většiny členů NACC, jakož i zajišťovat, aby členské státy omezovaly šíření zbraní. Všechny tyto ideje byly pojaty do rámcového návrhu, zahrnujícího obranné plánování, koncepční přístupy ke kontrole zbrojení, demokratické koncepte relací mezi občanskými a vojenskými složkami, občansko-vojenskou koordinaci řízení leteckého provozu, konverzi obranné produkce k civilním účelům, jakož i programy vědeckého rozvoje a ochrany životního prostředí.

I když závazky Kanady ve vztahu k NATO byly od 80. let značně zredukovány, nelze říci, že by Ottawa vnímala NATO jako méně důležité. Důvodem těchto redukcí byla disparita mezi závazky a schopností je dodržet, diference mezi fyzickou a početní kapacitou Kanady a způsobilostí Ottawy dostat svým vojenským závazkům. V současné době s vymizením napětí mezi Východem a Západem, s rozpadem sovětského impéria a v souvislosti se současným globálním klimatem se převážná část vnějšího vojenského potenciálu Kanady orientuje na operace pro udržení míru. Kanada není jedinou zemí, která zredukovala své ozbrojené síly. Každý členský stát NATO totiž omezuje rozsah svých ozbrojených sil, a tak i své závazky vůči NATO. Sama struktura aliance se v důsledku toho mění.

Partnerství pro mír

Partnerství pro mír je pokračováním a rozšířením této dohody. Z iniciativního návrhu prezidenta Clintona v lednu 1994 bylo ustaveno v rámci NACC a začalo opětovným stvrzením principů dohod NACC z předchozích dvou let. Dále vytvořilo těsnější kooperační vazby mezi NACC a OBSE, ale i OSN. Dohoda o Partnerství pro mír zahrnuje možnosti společných vojenských cvičení, operací pro udržení míru a konečně – i když ne automaticky – členství v NATO. To se může uskutečnit pouze na základě posouzení stavu v oblasti demokratických svobod, lidských práv a rozvoje tržní ekonomiky členskými státy Severoatlantické aliance.⁴

Kromě toho signatářské státy dohody Partnerství pro mír byly vyzvány, aby zřídily svá vlastní zastoupení v Bruselu s pozorovatelským statutem ve vztahu k NATO, což má přispět k součinnosti se silami NATO a umožnit podporu i konzultace ze strany NATO. Otevřené obranné plánování a otevřená výměna informací o zabezpečení demokratické kontroly ozbrojených sil každého členského státu se mají stát základem pro organizování multinacionálních kooperačních cvičení i pro nasazování vojenských sil (v současnosti mírových sborů). Konečně pak NATO poskytne konzultace každému účastníku Partnerství pro mír, pokud zaznamená přímé ohrožení své územní celistvosti, politické nezávislosti nebo bezpečnosti.

V bezpečnostním vakuu střední a východní Evropy se prakticky každý stát připojil k Partnerství pro mír. I dlouho neutrální země jako Švédsko, Rakousko, Irsko a Finsko se staly v různém stupni partnery.

Nejen střeoevropské a východoevropské země počítají s podporou NATO při zajišťování své bezpečnosti; uvědomují si ji Spojené národy a využívají politických i vojenských zdrojů NATO. Právě mechanismy a prostředky, rozvinuté Severoatlantickou aliancí a uplatňované po desetiletí, umožnily součinnost v bývalé Jugoslávii. Výsledkem této kooperace také je, že se Francie, která v roce 1966 ukončila své začlenění do integrované vojenské struktury NATO, opět začala podílet na společném plánování a na politických diskuzích se Severoatlantickou radou, jak jsme toho byli svědky minulý podzim na summitu NATO ve Španělsku.

Důvodem opětovného zapojení Francie do struktur vojenského velení NATO jsou mírové operace. Vzhledem k francouzské účasti na operacích UNPROFOR v bývalé Jugoslávii, kde se NATO značně angažuje, je nutné zajistit společné plánování a koordinaci. Užší spolupráce s Francií je tak jedním z pozitivních výsledků obzobujících se Severoatlantické aliance.

Mírové operace také poskytují nové fórum pro další spolupráci mezi někdejšími protivníky. To je praktická stránka Partnerství pro mír; signatářské země byly na zasedání NACC v Turecku 10. června 1994 vyzvány k účasti na mírových operacích spolu se zeměmi NATO, aby tak byla usnadněna mezinárodní kooperace a součinnost v kontextu mírových a bezpečnostních operací OSN.⁵ Plánuje se mnoho společných cvičení, přičemž řada z nich se již uskutečnila, včetně společného cvičení 250 ruských vojáků a 250 vojáků USA v říjnu loňského roku. Kanada jako signatář dohody Partnerství pro mír a globální čelný subjekt mírových a bezpečnostních operací již učinila kroky potřebné k ujednání výcvikové přípravy a norem mezi NATO a členy Partnerství pro mír. V zájmu posílení součinnosti s Kanadou a s dalšími členy OSN při plánování a přípravě na budoucí mírové akce poskytla Kanadské mezinárodní výcvikové středisko mírových sborů Lestera B. Pearsona (Lester B. Pearson Canadian International Peacekeeping Training Centre) v Novém Skotsku jako zařízení pro členy Partnerství pro mír.⁶ Tato činnost úzce navazuje na další nabídky – Velké Británie, Dánska, České republiky a Polska –, které umožňují pořádání podobných společných akcí ve výcviku i v jiných aspektech.⁷

Také se diskutuje o interoperabilitě a o velitelské součinnosti při operacích NATO a OBSE, o podobné součinnosti, jaká se rozvíjí mezi NATO a vojenskou složkou Západoevropské unie – Evropským sborem (Eurocorps); rozvíjí se určitá diskuze o možnosti, že by NATO – Partnerství pro mír mohlo ve skutečnosti operovat pod OBSE.⁸

Evropská unie

Evropská unie v současné době rozvíjí společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Její základní vojenskou složkou je Eurocorps (původně francouzsko-německá brigáda, která nyní zahrnuje jednotky z Francie, Německa, Španělska, Belgie, Nizozemska a Dánska). Nepodléhá pravomoci NATO. Vzhledem ke společné politice začíná Evropská unie uplatňovat převažující vliv v diskuzích OBSE o eurasijské politice a bezpečnosti. Ve smyslu Maastrichtské smlouvy se začal budovat evropský „pilíř“ v rámci Severoatlantické

aliance. NATO tento vývoj podpořilo, což bylo plně vyjádřeno v prohlášení Severoatlantické rady z 11. ledna 1994, v němž se uvádí: „*Organizace a zdroje Aliance budou uzpůsobeny k usnadnění tohoto vývoje. Vítejme těsnou a prohlubující se spolupráci mezi NATO a ZEU, již bylo dosaženo na základě dohodnutých principů komplementarity a transparency. Při budoucích nepředvídaných eventualitách budou NATO a ZEU vzájemně konzultovat... jak přistupovat k takových eventualitám. Jsme proto připraveni kolektivně podporovat dostupnými prostředky Aliance... operace ZEU, podnikané evropskými spojenci při uskutečňování jejich společné zahraniční a bezpečnostní politiky.*“⁴⁹

V současné době se formují „spojená a společná velení vojenských jednotek“ pro zajištění interoperability mezi složkami NATO a Evropské unie specificky pro mírové operace. Pokud jde o Kanadu, nejenže by pro nás bylo nesmírně prospěšné rozvíjet mezioperační vazby, je to pro nás jako člena NATO nutný krok. Takový vývoj zajistí, že operace s členy Evropské unie (ale i OBSE), kteří nepatří k NATO, budou hladce uskutečnitelné.

Je možné, že se někdy v budoucnu NATO spojí s OBSE v novou eurasijskou bezpečnostní strukturu, založenou na stále se rozšiřující Evropské unii. Zatím však každá organizace bude pokračovat v rozvíjení svých bezpečnostních schopností v souladu s ostatními, avšak odděleně. Kombinováním NATO – Partnerství pro mír s Evropskou unií a OBSE se vytváří rámec pro severní bezpečnostní alianci. Zůstává otázkou, jakou formu – pokud vůbec nějakou – bude mít.

Místo Ruska

Při každém uvažování o rýsujících se bezpečnostních problémech na severní polokouli je nutné se zabývat úlohou Ruska. Rusko je trvalým problémem. Někdejší „kolonie“ SSSR po desetiletích okupování a ovládnání hledají pomoc na Západě proti oživajícímu Rusku. Moskva pokládá dnes nezávislé republiky bývalého Sovětského svazu za součást své sféry vlivu, za blízké zahraničí, jak je nyní označuje. Také bývalé komunistické země považuje Rusko za oblasti svého zvláštního zájmu vzhledem k jejich historickým a mnohým společným etnickým vazbám. Ruská federace před svým podpisem dokumentu Partnerství pro mír požadovala na NATO zvláštní zřetele, a to vzhledem ke své velikosti, vojenské kapacitě i historii. Měly zahrnovat právo vetovat snahy zemí bývalého sovětského impéria připojit se k NATO. Severoatlantická aliance je nanejvýš obezřetná vůči požadavku přiznání nějakého zvláštního zřetele Rusku. Takový status by mohl vzbudit v Moskvě pocit, že může uplatňovat zvláštní právo zasahovat, kdekoli se jí zachce.

Rusko skutečně podepsalo 22. června 1994 Dohodu o Partnerství pro mír. V zájmu vytvoření lepších pracovních vztahů s Ruskem a vyjádření jeho postavení velmoci v Eurasii byl uznán jeho „významný podíl na zajišťování evropské stability a bezpečnosti“ a byl mu přiznán konzultativní status v záležitostech jaderného odzbrojování, při kontrole šíření zbraní hromadného ničení a při řešení krizí v eurasijském prostoru.

Proč by se po pětadvaceti letech konfrontace a studené války mělo k Rusku přistupovat se zvláštními ohledy? Bohužel z pohledu Západu je to nutné, ale v omezené míře. Pracovat společně s Ruskem na zajišťování demokracie a bezpečnosti je jedna věc, ale přiznávat mu oprávnění, která nejsou namístě, je věc naprosto jiná. Ruská říše se rozpadla. Rusko nyní ovládá území v hranicích, jaké mělo v roce 1654. Jiná otázka je, zda se bude chtít opět rozpínat. Takové náznaky již existují. Pokračující vývoj Společenství nezávislých států od spíše vnější skořápky k nynější integrační struktuře mezi všemi bývalými sovětskými republikami s výjimkou pobaltských států je vážnou předzvěstí, že Rusko chce pokračovat v uplatňování svého vlivu v celém regionu. Pokud však jde o země střední a východní Evropy, je málo pravděpodobné, že by se v některé z nich znovu uplatnil ruský vliv, natož pak kontrola.

Západ musí být zároveň opatrný. Nemůžeme si dovolit návrat do dvacátých let a ke cordonu sanitaire, který Rusko obklopoval. Takový konfrontační přístup by jenom posílil vliv ultranacionalistických a komunistických složek ruského politického spektra, destabilizoval by politiku středu a dost možná i zmařil demokratický experiment v Rusku.

NATO jako garant bezpečnosti

NATO hraje i nadále roli garanta bezpečnosti v Evropě. Po více než čtyřicet let zabráňovalo válce v Evropě. Když zde pak k válce skutečně došlo, třebaže to nebyla ta, na jakou se NATO připravovalo, klidně přijalo výzvu a snažilo se zabránit rozšíření konfliktu v bývalé Jugoslávii a podle svých nejlepších schopností přispět k jeho vyřešení nasazením síly, která by umožnila získat kontrolu nad konfliktem v Bosně a Hercegovině.

Může se dobře stát, že se tato role zopakuje v jiných operacích v budoucnosti. První výstřely NATO, odpálené na ostro, padly v tzv. operaci „mimo oblast“; k takovým operacím může docházet i nadále. Jednou může nastat doba, kdy se NATO rozvine z organizace pro obranu severozápadního světa v organizaci států severozápadního světa, která se bude angažovat v mírových a bezpečnostních operacích v celé Eurasii. I když je těžké představit si síly NATO angažované v bezpečnostních operacích v kavkazském regionu bývalého Sovětského svazu, podobné operace v Perském zálivu, v severní Africe nebo v jiných regionech v přímém či nepřímém vztahu k bezpečnosti Eurasie jsou zcela reálné.

Kanada jako člen NATO, leč v evropských záležitostech pouhý pozorovatel, by mohla přece jen sehrávat novou roli v otázkách eurasijské bezpečnosti po skončení studené války, jinou roli, než jakou Kanadáné hráli dříve. V Evropě probíhá mnoho konfliktů, o nichž se málo dovídáme v denních zprávách. Jde o problémy národního sebeurčení Basků ve Španělsku, Valonů v Belgii, Bretonců ve Francii, katolických Irů v Severním Irsku a o mnohé další. Kanada by mohla poskytovat politickou podporu mírovým iniciativám zaměřeným na řešení konfliktů v těchto regionech. Mohli bychom zajišťovat pozorovatelské mise, jež by sledovaly například stahování britské armády ze Severního Irsku. Tato metoda byla nedávno použita, když severské země vyslaly pozorovatele na západní břeh Jordánu, aby sledovali stahování Izraelců.

Budoucnost Kanady v mezinárodním systému

Jaká je úloha Kanady v rámci těchto nových parametrů? Při uvažování o budoucím zaměření naší zahraniční a bezpečnostní politiky musí mít Kanada na zřeteli řadu závažných aspektů. Nadále je nezbytné členství Kanady v NATO a její odhodlání hrát prominentní politickou i vojenskou roli v této alianci. Bez NATO by hlas Kanady ve sboru národů byl oslabený; s NATO se Kanada prosadila jako mezinárodně uznávaná mocnost v diplomatických, vojenských i hospodářských kruzích. Severoatlantická aliance musí tedy zůstat úhelným kamenem úvah o evropské a transatlantické bezpečnosti, jakým byla po uplynulá desetiletí.

Je jasné, že budoucnost Kanady je spleť spojena s budoucností Evropy, což znamená rozvíjení internacionálních trendů ve světových záležitostech. Nebezpečí představovaná mocenskými bloky, jmenovitě politikou kontinentalismu kanadské vlády, musí být samozřejmě kompenzováno posilováním vazeb s Eurasií prostřednictvím takových pojití, jako je NATO a OBSE, jakož i vytvářením vazeb s Evropskou unií, a to jak s jednotlivými zeměmi, tak i s rozvíjejícím se celkem.

Jelikož se tyto struktury dále vyvíjejí, zvláště prostřednictvím superstruktury OBSE, budoucnost by nás v severní bezpečnostní alianci mohla brzy předejít v rozvíjení vazeb s jižními státy. Kanada jako zakládající a přední člen každé z multilaterálních organizací, k níž přísluší, hodlá nadále hrát významnou a trvalou roli v budoucím vývoji mezinárodní bezpečnosti.

¹ Kennedy, P.: *Preparing for the Twenty-First Century*. New York 1993, s. 128–134.

² Diem, T.: *Canada and European Security: A View From Poland*. In: Morrison, A., McNish, S. (eds.): *NATO and Europe: How Relevant to Canadian Security?* Toronto 1994, s. 42.

³ „Smluvní strany jsou zajedno, že ozbrojený útok proti jedné nebo několika z nich v Evropě nebo v Severní Americe bude považován za útok proti všem; v důsledku toho jsou zajedno, že dojde-li k takovému ozbrojenému

útoku, každá ze smluvních stran, vykonávajíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, přispěje na pomoc smluvní straně nebo stranám takto napadeným tak, že podnikne ihned sama i v dohodě s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, aby byla obnovena a zachována bezpečnost v oblasti severního Atlantiku. Každý takový ozbrojený útok a všechna opatření, učiněná v jeho důsledku, budou neprodleně oznámeny Radě bezpečnosti. Tato opatření skončí, jakmile Rada bezpečnosti učiní opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“ Severoatlantická smlouva, článek 5. Cit. dle Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky. Praha 1957, s. 509.

⁴ Viz NATO Press Communique M-1(94)3 (11 January 1994): Declaration of the Heads of State and Government Participating in the Meeting of the North Atlantic Council held at NATO Headquarters, Brussels, on 10–11 January 1994, s. 13–15.

⁵ Viz NATO Press Release M-NACC-1(94)47 (10 June 1994): Report to Ministers by the NACC Ad Hoc Group od Cooperation in Peacekeeping.

⁶ Pearsonovo středisko mírových sborů pořádá semináře, kulaté stoly, kurzy, organizuje velitelskou i štábní přípravu, zajišťuje výzkumné a studijní možnosti a má rozsáhlý publikační program, zahrnující všechny aspekty působení v oblasti udržování míru.

⁷ Viz NATO Press Release M-NACC-1(94)47, cit. dílo, s. 9–10.

⁸ Viz tamtéž, s. 23–24.

⁹ NATO Press Communique M-1(94)3, cit. dílo, s. 2–3.